

Díszpolgárok

A komáromi születésű Jókai Mór és a nagygalambfalvi Feleki Miklós¹ mellett Székelyudvarhely politikusokat és katonákat is választott díszpolgárai sorába.

Gróf Péchy Manó (Boldogkőváralja, 1818 – Boldogkőváralja, 1899. július 24.) Abaúj vármegye jegyzője, majd országgyűlési követe (1839) Pozsonyban. 1865-ben megyéje főispánja lett. A kiegyezés (1867) után Erdély kormánybiztosának² nevezték ki. Díszpolgárrá választása székelyföldi látogatásához kötődik. 1872-ben Kolozsvár választotta országgyűlési képviselőjének. Később főkamarásmessterként a főrendiház tagja lett. Díszpolgára volt Kassának, Kolozsvárnak, Sepsiszentgyörgynek, Gyulafehérvárnak és Székelyudvarhelynek.

Kossuth Ferenc (Pest, 1841. november 16. – Budapest, 1914. május 25.) Kossuth Lajos nagyobb fia. 1850-ben vitte ki Törökországba Ruttkayné, Kossuth Lajos nővére. Sztambulban Orbán Balázs kalauzolta a városban. „Ferenc akkor tíz, Lajos kilenc éves lehetett, angyalian szép és végtelenül zseniális, s korukhoz képest bámulatos fejlettséggel bíró két gyermek volt, kik már akkor otthonosak voltak a görög Byzánc és a török Stambul törté-

Kossuth Ferenc

netében, s oly kérdéseket tettek, hogy elbámultam rajta.”³ Európai hírnevet szerzett vasútépítő mérnök Angliában és Olaszországban. 1894-ben tért haza, politikai szerepet vállalt.

„Hazánkfiát, a függetlenségi és 48-as Kossuth-párt... elnökét, Betegh Pál városi képviselő indítványára, Székelyudvarhely város díszpolgárának választotta meg a képviselőtestület. Egyhangúlag, általános lelkesedéssel hozta meg határozatát a hazafias képviselő testület. [...] Kossuth Ferencnek a díszpolgári oklevelet Gotthád János polgármester vezetésével Bálint György, Betegh Pál, Embery Árpád, Hlatky Miklós, Kassay F. Ákos, Dr. Pál Ernő, Papp-Zakor József, Solyomossy Endre, Soó Gáspár, Szakáts Gyula, Dr. Valentsik Ferenc, Zakariás Antal városi képviselőkből álló küldöttség fogja felvinni, s a szöveget is ugyanez a bizottság állapítja meg. A díszpolgári oklevelet Betegh Pál és Társa előkelő könyvnyomtató, – hazafias tisztelete jeléül, – teljesen díjmentesen készíti el, s annak idején a Székely-Udvarhely kiadóhivatalában bárki megtekintheti.”⁴

Eötvös József (Buda, 1813. szeptember 3. – Pest, 1871. február 2.) író, politikus, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke. Döntő szerepe volt városunk harmadik középfokú iskolájának alapításában, amely korunkban felvette nevét.

1860-ban lett a város díszpolgára, de mivel a város levéltárának csak egy részében maradt fenn, az 1905-ben közzétett köszönőleveléből értesülhetünk megválasztásáról. „Mélyen tisztelt városi tanács! ... kimondám, hogy azon határokat, melyeket Erdély s Magyarország között a történelemnek kifejlődése vont, szívünk nem ismeri, s míg iskoláinkban két testvér országról tanulunk, honszeretünk csak egy magyar nemzetet ismer. [...] A megtisztelő polgári oklevél, melyet a napokban vettem, minden hazafiú törekvésem egyik legszebb jutalma, ... Székelyudvarhely polgári levele épen ezért annál inkább eszembe fogja juttatni azt, mivel hazánkban, mivel Erdélynek, s főképp

Péchy Manó

Székelyudvarhely polgárainak még tartozom. [...] Székelyudvarhely városi tanácsa, s öszves polgárainak alázas szolgája B. Eötvös József. Pest, 1860. március 17.”

Arz Arthur (Nagyszeben, 1857. június 17. – Budapest, 1935. július 1.) tábornok. Az első világháború idején, a mozgósítás után, a keleti frontra került az 1. hadsereg kötelékében, amely 1916 júliusában feloszlott, majd Románia hadba lépését követően újraalakulva, Erdélybe, a román frontra vezényelték. Hadseregparancsnokként nagy szerepe volt a román támadás megállításában és visszaverésében. A monarchia hadseregének vezérkari főnöke volt 1917. március 2-től a háború végéig. Háborús tapasztalatait két könyvben írta le.⁵

Erdély és a Székelyföld védelmében szerzett érdemeiért választották városunk díszpolgárává. „Felemelő, szép formában róttá le Székelyudvarhely város közönsége a Székelyföldet felszabadító hadvezér iránt érzett hála: a napokban tartott díszközgyűlésben a polgármester javaslatára Arz Arthur tábornokot, a hadsereg imént kinevezett vezérkari főnökét a város díszpolgárává választotta.” A megtisztelő határozatot táviratban közölték a háborúban álló monarchia egyik legfontosabb katonai tisztségét betöltő tábornokkal. „Székelyudvarhely város közönsége ma tartott képviselőtestületi ülésében Nagyméltóságodat hálás szeretete jeléül a város díszpolgárává választotta meg és utasított, hogy addig is, míg a díszpolgári okle-

velet módunkban lesz Excellenciádnak átnyújtani, a képviselőtestület határozatát önnel közöljem. Midőn e megbízatásnak a legnagyobb örömmel sietek eleget tenni, kérem Nagyméltóságodat, a megválasztást tudomásul venni, vezérkari főnökké történt kinevezéséhez pedig szerencse kívánataimat fogadni méltóztassék.”⁶

Rohr Ferenc (Arad, 1854. október 30. – Rodaun, 1927. december 9.) tábornagy. 1917 februárjában lett a Székelyföldet is védő 1. hadsereg parancsnoka. Részt vett a román és orosz haderő ellen 1917 nyarán zajló mărăști és mărășesti csatákban. 1918. január 30-án a hadsereg hatodik tábornagyává (feldmarschall) léptették elő. Az erdélyi szász származású tábornok, aki 1913-1914-ben a magyar honvédség főparancsnoka is volt, 1917. december 28-án lett a város díszpolgára. Díszoklevelét a csíki parancsnokságon adta át a város küldöttségének.

Dentai báró **Bartha Albert** (Kolozsvár, 1877. augusztus 12. – New York, 1960. december 5.) vezérkari ezredes, katonai szakíró,⁷ politikus. Apja nagyborosnyói Bartha Lajos, Háromszék vármegye alispánja volt. Budapesten végezte a Honvéd Ludovika Akadémiát. 1901-ben részt vett a

Arz Arthur

dél-afrikai angol–búr háborúban. 1914 előtt a Honvédelmi Minisztériumban dolgozott. 1917-ben a szalóniki II. hadsereg vezérkari főnöke volt. A fegyverletételkor Bánság kormánybiztosa, részt vett a „bánati köztársaság” kikiáltásában. 1918. november 9. és december 12. között a Károlyi-kormány honvédelmi minisztere. Intézkedései miatt lemondatták, a Tanácsköztársaság idején letartóztatták. Az ellenforradalom győzelme után lefokozták és eltávolították a hadseregből. 1922–1925 között katonai tanácsadó volt Törökországban. Alapítója és elnöke volt a Hadviseltek Egyesületének, csatlakozott a náci- és nyilasellenes Törzssökös Magyarok Táborához. 1943-ban megalapította a Független Magyar Polgári Pártot, amely csatlakozott a Kisgazda-szociáldemokrata Pártszövetséghez. 1944-ben, a német megszállás után elmenekült. 1945-ben belépett a Kisgazdapártba és tagja lett az Ideiglenes Nemzetgyűlésnek. 1945. október elsején vezérezredessé léptették elő, majd 1946. augusztus 21. és 1947. március 14. között kisgazda színekben honvédelmi miniszter volt. 1948. december 12-én szökve elmenekült Magyarországról. Ausztriában, Belgiumban, majd 1951-től haláláig az Egyesült Államokban élt. Itt írta meg máig kiadatlan emlékiratait *Kétszer szembe a kommunizmussal* címmel. 2005-ben visszakapta katonai rendfokozatát.⁸

A hányatott sorsú tábornok ugyan csak 1917. december 28-án lett Székelyudvarhely díszpolgára. Városunk ezzel ismerte el az 1916-ban, Erdély védelmében szerzett érdemeit. „A két vitéz katona iránt érzett soha el nem múló háláját kívánta leróni e város az ellenség uralma alól való felszabadításáért.”⁹

Csatáry József (Csatárpuszta, 1886. augusztus 16. – Budapest, 1950; eredeti neve Hack) címzetes altábornagy.

„Elkészült a díszpolgári oklevél Csatáry tábornok részére”, melyet Teleky József rajztanár készített, adja hírül a *Hargita* című helyi hetilap 1942. április 17-én. Díszpolgári címét azzal érdemelte ki, hogy mint a 19. honvéd dandár parancsnoka szervezte és vezényelte a honvédség udvarhelyi

Rohr Ferenc

bevonulását 1941-ben. Korábban dandárával részt vett Kassa felszabadításában.

Zepezsaner Jenő

¹ Zepezsaner Jenő: *Feleki Miklós, egy elfeledett díszpolgár*. Örökségünk, I (2007) 3. sz. 21.

² Pál Judit: *Az erdélyi kormánybiztos kinevezése 1867-ben*. In: Emlékkönyv Kiss András születésének nyolcvanadik évfordulójára. Kolozsvár, 2003. 417–432.

³ Orbán Balázs: *Törökországról s különösen a nőkről*. Bp., 1999. 120.

⁴ *Székely-Udvarhely*, 1905. november 26.

⁵ Arz, Arthur, Generaloberst: *Zur Geschichte des grossen Krieges 1914-1918 Aufzeichnungen von Generaloberst Arz*. Wien, 1924. Magyar fordításban is megjelent: *A központi monarchiák harca és összeomlása*. Fordította Kisfaludy-Péter Elemér. Budapest, 1942. *Kampf und Sturz der Kaiserreiche*. Verlag Günther, Wien, 1935.

⁶ *Arz tábornok dísz-székely*. Székely Napló, XLVII (1917. március 22.) 43. sz.

⁷ Fő műve: *Az aradi 13 vértanú pörének és kivégzésének hiteles története*. Bp., 1930.

⁸ Haas György: *A szabadság tábornoka*. Bp., 2002.

⁹ *Csíki Lapok*, XXX (1918. január 9.) 2. sz.